

KOMMISSIONENS AFGØRELSE (EU) 2016/1991**af 4. juli 2016****om foranstaltningerne SA.40168 — 2015/C (ex SA.33584 - 2013/C (ex 2011/NN)) gennemført af Nederlandene med hensyn til den professionelle fodboldklub FC Den Bosch i 's-Hertogenbosch***(meddelt under nummer C(2016) 4089)***(Kun den nederlandske udgave er autentisk)****(EØS-relevant tekst)**

EUROPA-KOMMISSIONEN HAR —

under henvisning til traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde, særlig artikel 108, stk. 2, første afsnit,

under henvisning til aftalen om Det Europæiske Økonomiske Samarbejdsområde, særlig artikel 62, stk. 1, litra a),

efter at have opfordret interesserede parter til at fremsætte deres bemærkninger i overensstemmelse med traktatens artikel 108, stk. 2 ⁽¹⁾, og

ud fra følgende betragtninger:

1. SAGSFORLØB

- (1) I 2011 blev Kommissionen af en borger og gennem medierne underrettet om, at Nederlandene havde gennemført en støtteforanstaltning for den professionelle fodboldklub FC Den Bosch i 's-Hertogenbosch. I 2010 og i 2011 modtog Kommissionen også oplysninger fra borgere vedrørende foranstaltninger til fordel for andre professionelle fodboldklubber i Nederlandene, nemlig Willem II i Tilburg, MVV i Maastricht, PSV i Eindhoven og NEC i Nijmegen. Nederlandene fremsendte på Kommissionens anmodning oplysninger om foranstaltninger vedrørende FC Den Bosch i et brev af 1. september 2011.
- (2) I et brev af 6. marts 2013 meddelte Kommissionen Nederlandene, at den havde besluttet at indlede proceduren, jf. artikel 108, stk. 2, i traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde, med hensyn til foranstaltningerne til støtte for Willem II, NEC, MVV, PSV og FC Den Bosch.
- (3) Kommissionens afgørelse om at indlede proceduren («åbningsafgørelsen») blev offentliggjort i *Den Europæiske Unions Tidende* ⁽²⁾. Kommissionen opfordrede interesserede parter til at fremsætte deres bemærkninger til den pågældende foranstaltning.
- (4) Nederlandene fremsatte bemærkninger inden for rammerne af proceduren vedrørende foranstaltningerne til fordel for FC Den Bosch i breve af 31. maj 2013 og 7. november 2013 samt på et møde den 13. oktober 2014. Kommissionen modtog ikke bemærkninger fra interesserede parter vedrørende foranstaltningerne til fordel for FC Den Bosch.
- (5) Efter åbningsafgørelsen og efter aftale med Nederlandene blev efterforskningen af de forskellige klubber foretaget særskilt. Efterforskningen vedrørende FC Den Bosch blev registreret under sag nr. SA.41614.

2. DETALJERET BESKRIVELSE AF FORANSTALTNINGERNE**2.1. Modtager, formål og budget**

- (6) Det nationale fodboldforbund Koninklijke Nederlandse Voetbal Bond («KNVB») er en paraplyorganisation for såvel professionelle fodboldkampe som amatørkampe. Professionel fodbold i Nederlandene er organiseret i et system med to lag. I sæsonen 2014/2015 bestod det af 38 klubber, hvoraf de 18 spillede i den bedste liga (*eredivisie*) og de 20 i den næstbedste liga (*eerste divisie*).

⁽¹⁾ Kommissionens afgørelse i sag SA.33584 (2013/C) (ex 2011/NN) — Nederlandene — Støtte til visse professionelle nederlandske fodboldklubber i 2008-11 — Opfordring til at fremsætte bemærkninger efter artikel 108, stk. 2, i traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde (EUT C 116 af 23.4.2013, s. 19).

⁽²⁾ Jf. fodnote 1.

- (7) FC Den Bosch har spillet i den næstbedste liga siden 2004/2005, hvor den for sidste gang spillede i den bedste nederlandske liga. Den har aldrig deltaget i en europæisk turnering. Ifølge oplysningerne fra Nederlandene er FC Den Bosch en lille virksomhed, som i sæsonen 2011/2012 havde 31 medarbejdere. Dens omsætning og balancesum var på omkring 3 mio. EUR i begge år. Den er derfor en lille virksomhed^(?). Det stadion, som FC Den Bosch bruger, ejes af 's-Hertogenbosch kommune («kommunen»), som modtager leje fra klubben.
- (8) I 2010 blev kommunen bekendt med, at FC Den Bosch havde store økonomiske vanskeligheder, som betød, at klubben muligvis ikke kunne beholde sin licens til at spille professionel fodbold og måske endda var nødt til at lukke. Den 30. juni 2010 havde FC Den Bosch en negativ egenkapital på 4,6 mio. EUR, og et år efter var den faldet yderligere til 5,4 mio. EUR. Som dokumenteret af et uafhængigt revisionsfirma havde den også stigende tab (0,168 mio. EUR i juni 2009, 0,612 mio. EUR i juni 2010 og 0,744 mio. EUR i juni 2011), en faldende omsætning (fra 3,736 mio. EUR til 2,771 mio. EUR fra 2009 til 2011) og stigende gældsætning. En af klubbens kreditorer var kommunen, som havde et efterstillet krav på 1,65 mio. EUR.
- (9) Fans, virksomheder og sponsorer lancerede i efteråret 2010 et initiativ til at undgå FC Den Boschs konkurs. Dette initiativ mundede ud i en omstrukturingsplan, som skulle forbedre FC Den Boschs økonomiske situation og gøre den til en levedygtig fodboldklub med en ny juridisk struktur, hvor den ejes af klubbens fans. Kommunen og klubbens andre kreditorer blev i juni 2011 enige om et fælles initiativ, hvor deres lån skulle konverteres til aktier i klubben. Som led i omstrukturen blev FC Den Bosch, som havde juridisk status som forening (*Vereniging*), den 30. juni 2011 omdannet til aktieselskabet (*naamloze vennootschap*) FC Den Bosch N.V.
- (10) Det blev aftalt, at kommunens krav skulle ændres til en aktiepost på 60 % af aktierne i det nye aktieselskab FC Den Bosch N.V. De resterende 40 % af klubbens aktier skulle erhverves af andre af klubbens store kreditorer, som konverterede gæld til egenkapital, men med et lavere bytteforhold end kommunen. De mindre kreditorer gav afkald på en del af deres krav. Efter denne aftale mellem kreditorerne overdrog kommunen sit krav på egenkapital knyttet til sit lån på 1,65 mio. EUR for 1 EUR til foreningen *Stichting Met Heel Mijn Hart*. Foreningen var blevet stiftet af fanklubber og individuelle fans af FC Den Bosch og udøver ikke nogen erhvervsvirksomhed.
- (11) Kommunen indvilligede også i at betale et beløb på 1,4 mio. EUR mod, at FC Den Bosch skulle fraflytte træningsanlægget^(*), som var beliggende på en grund, der var ejet af kommunen.

2.2. Begrundelse for indledning af proceduren

- (12) I åbningsafgørelsen nåede Kommissionen med hensyn til foranstaltningerne til fordel for FC Den Bosch til den foreløbige konklusion, at kommunen havde givet FC Den Bosch en selektiv fordel ved hjælp af statsmidler og dermed havde givet støtte til fodboldklubben.
- (13) Hvad angår beslutningen om at sælge kravet på 1,65 mio. EUR for 1 EUR til organiserede fans, fandt Kommissionen, at Nederlandene ikke kunne hævde, at kommunen havde handlet på samme måde, som en privat kreditor ville have gjort i samme situation. Kommissionen bemærkede, at andre store kreditorer konverterede deres krav til aktier i den nye juridiske struktur, hvorimod kommunen solgte sine krav for ingenting. Med hensyn til købet af trænings- og ungdomsanlægget for 1,4 mio. EUR bemærkede Kommissionen, at denne pris blev fastsat af en ekstern ekspert som genanskaffelsesværdien for anlægget. Den tvivlede på, om genanskaffelsesværdien af en bygning er det samme som dens markedspris.
- (14) Kommissionen mente endvidere, at støtteforanstaltninger til professionelle fodboldklubber sandsynligvis vil fordreje konkurrencen og påvirke samhandelen mellem medlemsstaterne inden for betydningen af traktatens artikel 107, stk. 1.

^(?) I artikel 2, stk. 2, i bilaget til Kommissionens henstilling 2003/361/EF af 6. maj 2003 om definitionen af mikrovirksomheder, små og mellemstore virksomheder (EUT L 124 af 20.5.2003, s. 36) (en lille virksomhed defineres som en virksomhed, som beskæftiger under 50 personer, og som har en årlig omsætning på ikke over 10 mio. EUR).

^(*) Anlægget lå på Jan Sluyterstraat i 's-Hertogenbosch.

- (15) Hvad angår foreneligheden af den mulige støtte til FC Den Bosch, bemærkede Kommissionen i åbningsafgørelsen, at fodboldklubben havde været i økonomiske vanskeligheder på det tidspunkt, hvor støtten blev tildelt. For at vurdere om støtten er forenelig med rammebestemmelserne for statsstøtte til redning og omstrukturering af kriseramte virksomheder ⁽⁵⁾ («rammebestemmelserne»), anmodede Kommissionen om oplysninger om overholdelsen af alle kravene i rammebestemmelserne.
- (16) Kommissionen var navnlig ikke i stand til at kontrollere, om betingelserne i punkt 34-37 i rammebestemmelserne vedrørende arten og opfyldelsen af en omstrukturingsplan var blevet overholdt. Det skulle endvidere påvises, at støtten havde været begrænset til det nødvendige minimum, at modtageren selv havde betalt et passende eget bidrag til omstruktureringen, og at princippet om engangsstøtte blev overholdt.

3. BEMÆRKNINGER FRA NEDERLANDENE

3.1. Tilstedeværelse af statsstøtte i henhold til traktatens artikel 107, stk. 1

- (17) Nederlandene er uenig i Kommissionens foreløbige konklusion om, at foranstaltningerne over for FC Den Bosch udgør statsstøtte. Efter Nederlandenes mening handlede kommunen, som havde et efterstillet krav hos en virksomhed, som var på randen af konkurs, i overensstemmelse med den markedsøkonomisk kreditors princip ved at give afkald på sit krav i 2011.
- (18) Ifølge Nederlandene ville kommunen i tilfælde af FC Den Boschs konkurs sandsynligvis ikke have fået noget af sit efterstillede krav tilbage. I deres brev af 7. november 2013 påberåbte Nederlandene sig også Kommissionens afgørelse om den belgiske virksomhed Sonaca ⁽⁶⁾, hvori den konkluderede, at konvertering af et offentligt lån til egenkapital ikke udgjorde statsstøtte. Hvis FC Den Bosch ikke havde været i stand til at rette op på sin økonomiske situation i juni 2011, ville den i henhold til KNVB's regler have mistet sin licens til at spille professionel fodbold. Hvad angår træningsanlægget, gør Nederlandene gældende, at det blev købt til en pris, der var blevet fastsat af en ekstern ekspert, og at den også dækkede udgifterne til genanskaffelse for FC Den Bosch. Nederlandene hævder, at det handlede i overensstemmelse med Kommissionens meddelelse om salg af jord ⁽⁷⁾ («meddelelsen om salg af jord»).
- (19) Alternativt hævder Nederlandene, at selv om foranstaltningerne ville blive betragtet som en selektiv fordel for FC Den Bosch, ville de ikke fordreje konkurrencevilkårene eller påvirke samhandelen mellem medlemsstaterne. Nederlandene fremhæver FC Den Boschs dårlige placering i national professionel fodbold, som betyder, at det er meget usandsynligt, at klubben vil deltage i europæiske turneringer. Det bliver ligeledes anført, at Kommissionen ikke har bevist, at støtten til FC Den Bosch ville fordreje konkurrencevilkårene eller påvirke samhandelen på nogle af de markeder, som var nævnt i åbningsafgørelsen.
- (20) Subsidiært hævder Nederlandene, at hvis foranstaltningerne blev betragtet som statsstøtte, ville de være forenelige med rammebestemmelserne og dermed med det indre marked.
- (21) FC Den Bosch var i en vanskelig økonomisk situation i 2010. Den havde i 2011 en negativ egenkapital på 5,97 mio. EUR og gæld på 7 mio. EUR samt en omsætning på ca. 3 mio. EUR. Klubbens kreditorer og gæld er vist i tabel 1.

Tabel 1

FC Den Boschs kreditorer og gæld

Kreditorer	Lånebeløb
Kommunen (restgæld på lån ydet i 2000)	1,65 mio. EUR
[...] ^(*)	1,092 mio. EUR

⁽⁵⁾ Meddelelse fra Kommissionen — Fællesskabets rammebestemmelser for statsstøtte til redning og omstrukturering af kriseramte virksomheder (EUT C 244 af 1.10.2004, s. 2). Anvendelsen af disse rammebestemmelser blev forlænget ved meddelelse fra Kommissionen om forlængelse af Fællesskabets rammebestemmelser af 1. oktober 2004 for statsstøtte til redning og omstrukturering af kriseramte virksomheder (EUT C 296 af 2.10.2012, s. 3).

⁽⁶⁾ Sag SA.35131 (2013/N).

⁽⁷⁾ Meddelelse fra Kommissionen om statsstøtteelementer i forbindelse med offentlige myndigheders salg af jord og bygninger (EFT C 209 af 10.7.1997, s. 3).

^(*) Fortrolige oplysninger.

Kreditorer	Lånebeløb
[...].	1,865 mio. EUR
[...].	0,73 mio. EUR
[...].	0,235 mio. EUR
En privat kreditor	0,3 mio. EUR
[...].	0,1 mio. EUR

- (22) KNVB oplyste, at klubben ville miste sin licens til at spille professionel fodbold, hvis egenkapitalen stadig var negativ den 30. juni 2011. Dette ville betyde, at klubben fik amatørstatus.
- (23) Derfor udarbejdede FC Den Bosch og KNVB i juni 2011 en omstrukturingsplan. Som led i denne plan blev klubben omdannet til et aktieselskab (NV). Den (usikrede) gæld til de forskellige større kreditorer blev konverteret til aktier i klubben, jf. tabel 2.

Tabel 2

konverteringsforhold gæld/egenkapital

Kreditor	Lån	Aktier/procent	EUR/aktie
Kommunen/foreningen <i>Stichting Met Heel Mijn Hart</i>	1,65 mio. EUR	61 900/54,3	26,7
[...].	1,092 mio. EUR	20 492/18	53,3
[...].	1,865 mio. EUR	27 925/24,5 11 000 af disse er præfe- renceaktier	66,8
[...]	0,73 mio. EUR	3 583/3,1	203,7

- (24) De resterende 0,1 % af aktierne blev fordelt mellem seniormedlemmer af fodboldklubben. Dette viser, at kommunen forhandlede sig til at modtage 54 % af aktierne i klubben for en andel på 38 % af gælden i klubben.
- (25) Endvidere blev et erhvervslån på 100 000 EUR sikret ved en kaution fra en tredjepart. Andre private parter indskød ny kapital på 300 000 EUR. Et kortfristet lån på 250 000 EUR blev konverteret til et langfristet lån. Gælden for stadionleje til det kommunale BIM, som drev stadionet, er sikret ved en ret for BIM til at gøre udlæg i indtægter fra tv-transmissionsrettigheder.
- (26) Kommunen betragtede sit lån på 1,65 mio. EUR som uerholdeligt. Lånet var allerede i kommunens budget for 2010 markeret som uerholdeligt, fordi FC Den Bosch ikke længere betalte af på det. I juni 2011 bad kommunen revisionsfirmaet Ernst & Young, som allerede i februar og marts 2011 havde analyseret FC Den Boschs økonomiske situation, om at vurdere, hvorvidt lånet til FC Den Bosch var erholdeligt. Det fandt, at det ikke med rimelighed kunne forventes, at hovedstol eller renter ville blive tilbagebetalt inden for en årrække, selv om klubben blev omstruktureret, og de større kreditorer gav afkald på den langfristede gæld. Dette gav også mening, hvis man tager i betragtning, at klubben ikke har nogen fast ejendom eller inventar, som kunne sælges eller realiseres med henblik på tilbagebetaling af gæld.

- (27) Kommunen besluttede i forbindelse med aftalen mellem kreditorerne at overdrage sit krav på 54 % af aktierne for EUR 1 til foreningen »Met Heel Mijn Hart«. Dermed blev foreningen aktionær i klubben — i stedet for kommunen, som ikke udtrykte nogen interesse i at deltage i ledelsen af klubben — på samme måde som de andre store kreditorer, og som aftalt med dem og kommunen i omstrukturingsaftalen. Foreningen vil sælge aktiebrev for 100 EUR.
- (28) Sammenlignet med de andre kreditorer havde kommunen en større interesse i at undgå, at klubben gik konkurs eller fik amatørstatus, fordi den så, i hvert fald for en tid, ville miste den primære bruger og lejebetaler på stadionet. I den henseende var det i kommunens økonomiske interesse, at klubben fortsatte med at spille professionel fodbold.
- (29) Hvad angår den grund, som træningsanlægget lå på, som dækkede et areal på 36 000 m², viser de oplysninger, Nederlandene har fremsendt, at grunden allerede var ejet af kommunen. Den blev brugt af FC Den Bosch, som havde opført sportsanlægget med bygninger og baner for egen regning i 2000 og ombygget det i 2006 og 2007. Der var ikke noget langtidslejemål (*erfpacht*) ⁽⁸⁾ mellem kommunen og FC Den Bosch. Kommunen kunne bygge huse og lejligheder på grunden. Derfor havde den under alle omstændigheder en interesse i, at klubben fraflyttede anlægget, og greb den mulighed, der bød sig, da klubben fik likviditetsproblemer. Derfor agtede den at kompensere klubben for at fraflytte anlægget som i en ubestridt ekspropriering af bygninger og anmodede om en vurdering af bygningerne og installationerne på grunden i overensstemmelse med den nederlandske lov om ekspropriering i et sådant tilfælde.
- (30) Købsprisen blev fastsat på grundlag af en vurdering af sportsanlægget udført af en uafhængig anerkendt vurderingssekspert. Vurderingen var baseret på den justerede genanskaffelsesværdi, som er beskrevet som det beløb, der er nødvendigt for at anskaffe genstande af samme værdi med hensyn til type, kvalitet, stand og alder. Dette beløb er derfor ikke bare værdien af sportsanlægget i sin givne størrelse. Den er justeret efter dens tekniske stand og alder. En sådan vurdering kræves i artikel 40b, stk. 3, i den nederlandske lov om ekspropriering (*Onteigeningswet*) i tilfælde af ubestridt ekspropriering, hvilket ifølge Nederlandene var tilfældet i denne situation. Derfor mener Nederlandene ikke, at Kommissionen har ret i, at vurderingsrapporten blot henviser til genanskaffelsesværdien som grundlag for vurderingen. I henhold til den nederlandske vurderingspraksis vurderes utraditionelle objekter, som f.eks. kirker, monumenter eller sportsanlæg, til den justerede genanskaffelsesværdi, som er beskrevet som den pris, en uafhængig køber ville være villig til at betale i tilfælde af den faktiske ejers ekspropriering eller fraflytning.
- (31) Hvad angår Kommissionens bemærkning om, at den værdi, der blev fastsat i vurderingen, var højere end den bogførte værdi i FC Den Boschs regnskab, anfører Nederlandene, at den bogførte værdi af en grund eller bygninger normalt ikke afspejler den faktiske markedsværdi. Den fastsættes ved hjælp af forskellige andre faktorer end dens værdi i en kommerciel transaktion, som f.eks. den historiske anskaffelsespris eller afskrivningen.
- (32) Klubben flyttede sine træningsaktiviteter til andre steder, på stadionet og på et andet fodboldanlæg i byen, som stadig havde ledig kapacitet. Nederlandene gør gældende, at prisen for træningsanlægget blev fastsat uden at tage hensyn til FC Den Boschs mulige finansieringsbehov. En del af det beløb, klubben fik for at fraflytte træningsanlægget, blev brugt til at indlogere sig i de nye træningsfaciliteter. Disse indtægter blev også brugt til at betale den skyldige stadionleje til BIM.

3.2. Statsstøttens forenelighed i henhold til traktatens artikel 107, stk. 3, litra c)

- (33) Alternativt hævdede Nederlandene, at selv om foranstaltningen udgjorde støtte, var den forenelig med det indre marked. Med hensyn til omstruktureringen af FC Den Bosch beskrev Nederlandene klubbens finansielle situation som angivet i betragtning 8.
- (34) Alle nederlandske professionelle fodboldklubber skal have en licens fra KNVB, som de kun kan få, hvis de opfylder visse betingelser. En af forpligtelserne i dette system vedrører klubbens finansielle sundhed. Hvis den er utilstrækkelig, kan KNVB inddrage klubbens licens. Hvis der efterfølgende grundlægges en ny klub, har den ikke direkte adgang til den professionelle fodboldliga, men skal starte i den næstbedste amatørliga. Med sine vanskeligheder risikerede FC Den Bosch at miste licensen til at deltage i professionelle turneringer.

⁽⁸⁾ I henhold til artikel 5:85 i den nederlandske civillov er *erfpacht* (langtidslejemål) en begrænset ejendomsret, som giver grundejeren, »forpagteren«, ret til at besidde og bruge andres faste ejendom.

- (35) Nederlandene oplyste, at i lyset af disse vanskeligheder var kommunens beslutning om at give afkald på et lån og kompensere FC Den Bosch for at fraflytte træningsanlægget underlagt en række betingelser, som var angivet i den omstruktureringsplan, der var aftalt mellem kommunen, de andre kreditorer og FC Den Bosch.
- (36) Omstruktureringsplanen omfattede bl.a. en ny juridisk struktur for FC Den Bosch. Den blev omdannet fra en klub til et aktieselskab (naamloze vennootschap (NV)), og der blev skåret ned på personale og spillere. Antallet af kontraktspillere skulle reduceres til det minimum, som KNVB foreskrev, nemlig 16. FC Den Bosch vil ikke købe spillere på transfermarkedet, men kun indgå kontrakt med transferfri spillere. Dette medførte en reduktion i udgifterne til personale og spillere på 17 %.
- (37) Som anført i betragtning 22 gav FC Den Boschs kreditorer afkald på gæld på i alt 5,337 mio. EUR for egenkapital. Endvidere kompenserede kommunen klubben for at fraflytte det træningsanlæg, den hidtil havde brugt, med et beløb på 1,4 mio. EUR. Med disse foranstaltninger blev klubbens negative egenkapital forvandlet til en moderat positiv egenkapital på 0,63 mio. EUR, hvilket gav mulighed for at omdanne klubben til et aktieselskab.
- (38) Planen skulle medføre en stabil finansiell position over en periode på tre år. Den omtalte faldende tab i regnskabsåret 2011/2012 og 2012/2013 og et lille overskud på 0,1 mio. EUR for regnskabsåret 2013/2014. Dette ville ikke give FC Den Bosch mulighed for at købe transferspillere. Faktisk fik FC Den Bosch i regnskabsåret 2011/2012 et moderat overskud på 0,103 mio. EUR, også takket være sponsoraftaler, der var bedre end forventet.

4. VURDERING AF FORANSTALTNINGERNE

4.1. Tilstedeværelse af statsstøtte i henhold til traktatens artikel 107, stk. 1

- (39) I henhold til traktatens artikel 107, stk. 1, er statsstøtte enhver form for støtte, som ydes af en medlemsstat eller ved hjælp af statsmidler under enhver tænkelig form, og som fordrejer eller truer med at fordreje konkurrencevilkårene ved at begunstige visse virksomheder eller visse produktioner, i det omfang den påvirker samhandelen mellem medlemsstaterne. Betingelserne i traktatens artikel 107, stk. 1, er kumulative, og alle betingelser skal derfor være opfyldt samtidigt, før en foranstaltning kan udgøre statsstøtte.
- (40) På grundlag af åbningsafgørelsen vil Kommissionen vurdere kommunens beslutning af 21. juni 2011 om at give afkald på et efterstillet krav på 1,65 mio. EUR hos FC Den Bosch og betale FC Den Bosch 1,4 mio. EUR i kompensation for at fraflytte sit træningsanlæg. Kommissionen bemærker, at begge foranstaltninger blev fremlagt sammen og blev vedtaget ved samme møde i kommunalbestyrelsen, og at de er tæt forbundet med hensyn til formål og FC Den Boschs situation på daværende tidspunkt.
- (41) Derfor bør disse to foranstaltninger vurderes sammen ⁽⁹⁾. I denne sag fremgår det imidlertid klart af den følgende vurdering, at begge foranstaltninger udgør statsstøtte, når de vurderes hver for sig. Dette må nødvendigvis også betyde, at foranstaltningerne også udgør statsstøtte, når de vurderes samlet som én foranstaltning.

4.1.1. Brug af statsmidler

- (42) Begge foranstaltninger blev vedtaget af kommunen, og de har finansielle konsekvenser for denne kommune på i alt 3,1 mio. EUR. De omfatter derfor brug af statsmidler og kan tilregnes staten. Overførsel af statsmidler kan tage mange former som direkte tilskud, lån, garantier, direkte investeringer i virksomheders kapital og naturalydelse. At give afkald på statens krav udgør også en overførsel af statsmidler.

4.1.2. Selektiv fordel til FC Den Bosch

- (43) Når en virksomheds finansielle situation bedres som følge af statsintervention, giver det en fordel. For at vurdere dette bør virksomhedens finansielle situation efter foranstaltningen sammenlignes med dens finansielle situation, hvis foranstaltningen ikke var blevet indført. Det er ubestridt, at FC Den Boschs vanskelige finansielle situation bedredes markant gennem de undersøgte foranstaltninger.

⁽⁹⁾ Sag T-11/95, BP Chemicals mod Kommissionen, EU:T:1998:199, præmis 170 ff, sag C-399/10 P og C-401/10 P, Bouygues og Bouygues Télécom mod Kommissionen m. fl., EU:C:2013:175, præmis 103-104, og sag T-1/12, Frankrig mod Kommissionen, EU:T:2015:17, præmis 37.

- (44) En fordel i henhold til traktatens artikel 107, stk. 1, er en økonomisk fordel, som en virksomhed ikke ville have opnået på normale markedsbetingelser ⁽¹⁰⁾, dvs. i fravær af statsintervention, som ikke bygger på kommercielle principper.
- (45) Nederlandene gør gældende, at FC Den Boschs økonomiske situation blev forbedret på grund af transaktioner, som var i overensstemmelse med markedsvilkårene, og derfor ikke uberettigede. Ifølge Nederlandene handlede kommunen i overensstemmelse med det markedsøkonomiske investorprincip.

4.1.2.1. Afkald på det efterstillede krav

- (46) Som beskrevet ovenfor omfatter beslutningen om at give afkald på det efterstillede krav på 1,65 mio. EUR konvertering af gæld til egenkapital efterfulgt af overdragelse af det resulterende krav på egenkapital for 1 EUR.
- (47) Det skal derfor først vurderes, hvorvidt en privat kreditor ville have konverteret gæld til egenkapital på samme måde som kommunen. Hvis en virksomhed opfylder betingelserne for konkurs, har en privat kreditor to muligheder. Den kan deltage i likvidationen af virksomheden for at inddrive i hvert fald en del af sit lån, eller den kan konvertere lånet til aktier for at gøre det muligt for virksomheden at fortsætte og dermed eventuelt blive rentabel igen, således at aktierne stiger i værdi. Hvis private kreditorer handlede på samme måde som kommunen, og for en betydelig del af FC Den Boschs gæld, kan man antage, at kommunen følger det markedsøkonomiske investorprincip.
- (48) Det kan konkluderes, at det markedsøkonomiske investorprincip overholdes, hvis en transaktion gennemføres på samme vilkår og betingelser (og dermed med samme risici og gevinster) og på samme tid af offentlige organer og private aktører, som er i en sammenlignelig situation (en sidestillet transaktion). I dette tilfælde kan det normalt udledes, at en sådan transaktion er i overensstemmelse med markedsvilkårene ⁽¹¹⁾. Det er også af betydning, om de private aktørers intervention har en reel økonomisk indvirkning og ikke blot er symbolsk eller marginal ⁽¹²⁾, og hvorvidt de offentlige organers og de private aktørers udgangspunkt er sammenligneligt med hensyn til transaktionen. På den anden side gælder det, at hvis offentlige organer og private aktører, som er i en sammenlignelig situation, deltager i samme transaktion på samme tid, men under forskellige vilkår og betingelser, er det ofte tegn på, at det offentlige organs intervention ikke er i overensstemmelse med markedsvilkårene.
- (49) I denne sag var de offentlige organers og de private aktørers udgangspunkt sammenligneligt med hensyn til transaktionen. Alle de kreditorer, der var involveret i transaktionen, havde usikrede og uinddrivelige lån. Der var også betydelig involvering fra den private sektor. De andre aktører er imidlertid ikke bare almindelige markedsaktører, fordi de som anført ovenfor allerede på en eller anden måde er forbundet med klubben. Derfor kan det ikke antages, at de handlede med fortjeneste for øje. For eksempel er fans ikke rationelle markedsaktører, der handler med fortjeneste for øje.
- (50) Det er også klart, at transaktionen fandt sted under forskellige vilkår eller betingelser. Kommunen krævede mere til gengæld for at give afkald på gælden, end de andre kreditorer gjorde. Den fik som vist i tabel 2 med én aktie pr. 26,7 EUR relativt flere aktier end alle andre kommercielle eller ikke-kommercielle kreditorer. Endvidere gav omstruktureringen FC Den Bosch mulighed for at betale den skyldige stadionleje til driftsselskabet BIM, som er ejet af kommunen. På den anden side modtog kreditoren [...] præferenceaktier, som kan give den en fortrinsstilling i udbetalingen af eventuelt senere udbytte. Det betyder, at det ikke kan udelukkes, at mindst én privat aktør fik bedre betingelser end kommunen. Det kan på grundlag af beviserne ikke konkluderes, om kommunen handlede på lige fod med de markedsøkonomiske aktører, da konverteringen blev aftalt.
- (51) Det er også usandsynligt, at en privat investor ville have accepteret at sælge sit uerholdelige lån, som er konverteret til egenkapital til en pris på 1 EUR, til en forening, som har planer om at sælge aktiebeviser på 100 EUR pr. aktie. Ved ikke at beholde aktierne mistede kommunen den eneste kommercielle grund til at

⁽¹⁰⁾ Sag C-39/94, SFEI m. fl., ECLI:EU:C:1996:285, præmis 60, sag C-342/96, Spanien mod Kommissionen, ECLI:EU:C:1999:210, præmis 41.

⁽¹¹⁾ Se i den forbindelse sag T-296/97, Alitalia mod Kommissionen, ECLI:EU:T:2000:289, præmis 81.

⁽¹²⁾ I sagen om Citynet Amsterdam konkluderede Kommissionen for eksempel, at det, at to private investorer ejede en tredjedel af den samlede aktiekapital i en virksomhed (også i lyset af den overordnede aktionærstruktur, og at deres aktier er tilstrækkelige til at udgøre et blokerende mindretal ved vigtige strategiske beslutninger i virksomheden), kunne have økonomisk indvirkning (se Kommissionens afgørelse 2008/729/EF af 11. december 2007 om en støtteforanstaltning til fordel for Glasvezelnet Amsterdam til en investering i et fibernet til kommunen Amsterdam — sag C 53/06 (ex N 262/05, ex CP 127/04) (EUT L 247 af 16.9.2008, s. 27), betragting 96-100).

konvertere gælden til egenkapital, nemlig håbet eller forventningen — om end lille — om, at aktierne igen stiger i værdi. Den gav en tredjepart mulighed for at rejse midler ved at sælge aktiebeviser i stedet for selv at gøre det eller i det mindst kræve en andel af indtægterne ved salget ⁽¹³⁾. I denne sag beholdt staten sine aktier og kunne med rimelighed forvente et afkast i fremtiden.

- (52) Derfor kan afkald på efterstillet gæld ikke antages at være noget, en rationel markedsaktør ville gøre, og det gav FC Den Bosch en fordel, som den ikke ville have opnået på markedsvilkår.

4.1.2.2. Køb af træningsanlægget

- (53) Med hensyn til træningsanlægget gør Nederlandene gældende, at kompensationen på 1,4 mio. EUR blev beregnet i overensstemmelse med meddelelsen om salg af jord og Kommissionens afgørelser vedrørende kompensation for genanskaffelsesprisen og derfor ikke gav FC Den Bosch en fordel. Ifølge denne meddelelse udgør en offentlig myndigheds salg af jord og bygninger ikke statsstøtte, for det første hvis den offentlige myndighed accepterer det højeste eller eneste tilbud efter et betingelsesløst udbud, og for det andet hvor salgsprisen uden et sådant udbud som minimum svarer til den værdi, som fastsættes i en uafhængig ekspertvurdering.
- (54) Vejledningen i meddelelsen om salg af jord omfatter som anført i indledningen kun »salg af jord og bygninger, der ejes af det offentlige. Den omfatter ikke det offentliges erhvervelse af jord og bygninger eller offentlige myndigheders udlejning af jord og bygninger. Sådanne transaktioner kan også indeholde statsstøtteelementer.«
- (55) Under alle omstændigheder er mekanismerne i meddelelsen om salg af jord kun værktøjer til at fastslå, om staten fungerede som en markedsøkonomisk investor, og er derfor specifikke eksempler på testen af det markedsøkonomiske investorprincip på transaktioner af jord mellem offentlige og private enheder ⁽¹⁴⁾. Det er derfor ikke relevant, om vurderingen af grundvurderingen og købet foretages i henhold til meddelelsen om salg af jord eller uden henvisning dertil.
- (56) Med hensyn til det sportsanlæg, som FC Den Bosch fraflyttede, var grundvurderingen, som blev udført af en uafhængig ekspert, baseret på den justerede genanskaffelsværdi. Ifølge Nederlandenes forklaringer er dette den værdi, som staten ville skulle betale, hvis ejeren flyttede, i henhold til lovreglerne om vurdering af ejendom, der er genstand for en ubestridt ekspropriering. Dette er ikke overbevisende. Bygningerne og installationerne på anlægget, som blev opført af FC Den Bosch, var allerede kommunens ejendom. FC Den Bosch brugte dem uden at have et langtidslemål. Vurderingen skulle derfor ikke have været foretaget ud fra et scenarie, hvor FC Den Bosch var ejer af bygningerne. Endvidere kan den justerede genanskaffelsværdi være meget forskellig fra markedsværdien af et aktiv.
- (57) Det fremgår heller ikke, at kommunen havde konkrete planer for grunden på tidspunktet for transaktionen. Transaktionen var helt klart en del af de omstrukturingsforanstaltninger, som kommunen havde vedtaget, og havde tilsyneladende som hovedformål at tilføre FC Den Bosch likviditet. Det er usandsynligt, at kommunen ville have truffet samme foranstaltninger på daværende tidspunkt, hvis det ikke var for dette formål. Det kunne også hævdes, at hvis fodboldklubben gik konkurs og forsvandt, skulle den have fraflyttet sportsanlægget uden kompensation.
- (58) Det kan derfor drages i tvivl, hvorvidt en anden markedsaktør kunne have overbevist kommunen om at udbetale 1,4 mio. EUR for at fraflytte en ejendom, som denne bruger ikke engang havde et langtidslemål i. Under alle omstændigheder ville beløbet have været meget lavere.

4.1.2.3. Konklusion vedrørende en selektiv fordel

- (59) Foranstaltningerne giver derfor FC Den Bosch en fordel i henhold til traktatens artikel 107, stk. 1.

⁽¹³⁾ Derfor kan kommunens afkald på gælden ikke sammenlignes med Kommissionens beslutning om den belgiske virksomhed Sonaca i sag SA.35131 (2013/N).

⁽¹⁴⁾ Ifølge denne test er der ikke tale om statsstøtte, hvor en privat investor, der opererer under normale markedsvilkår i en markedsøkonomi under lignende omstændigheder, kunne være foranlediget til at yde modtageren den pågældende foranstaltning.

4.1.3. Påvirkning af samhandels- og konkurrencevilkårene

- (60) Nederlandene har sat spørgsmålstegn ved den mulige støttes påvirkning af det indre marked for klubber, der ikke spiller fodbold på europæisk plan. Professionelle fodboldklubber betragtes imidlertid som virksomheder og er underlagt statsstøttekontrol. Professionel fodbold har karakter af lønnet arbejde eller præstation af tjenesteydelser mod vederlag. Sporten har udviklet et højt professionelt niveau og dermed øget sin økonomiske virkning ⁽¹⁵⁾.
- (61) Selv om FC Den Bosch ikke deltager i fodboldturneringer, som har en international dimension, udøver den økonomiske aktiviteter på flere andre markeder, som f.eks. transfermarkedet for professionelle spillere, reklame, sponsoring, merchandising eller mediedækning. Støtte til en professionel fodboldklub styrker dens position på disse markeder, som for de flestes vedkommende dækker flere medlemsstater. Hvis statsmidler derfor anvendes til at give en professionel fodboldklub en selektiv fordel, uanset den liga, den spiller i, vil denne støtte sandsynligvis kunne fordreje konkurrencevilkårene og påvirke samhandelen mellem medlemsstaterne inden for betydningen af traktatens artikel 107, stk. 1 ⁽¹⁶⁾.

4.2. Vurdering i henhold til traktatens artikel 107, stk. 3, litra c)

- (62) Kommissionen skal vurdere, om støtteforanstaltningen til fordel for FC Den Bosch kan betragtes som forenelig med det indre marked. Ingen af undtagelserne i traktatens artikel 107, stk. 2, finder anvendelse på den pågældende støtteforanstaltning. Med hensyn til undtagelserne i traktatens artikel 107, stk. 3, bemærker Kommissionen, at ingen af de nederlandske regioner falder ind under undtagelsen i traktatens artikel 107, stk. 3, litra a). Den pågældende støtteforanstaltning fremmer ikke virkeliggørelsen af et vigtigt projekt af fælleseuropæisk interesse, ligesom den ikke afhjælper en alvorlig forstyrrelse i den nederlandske økonomi, jf. traktatens artikel 107, stk. 3, litra b). Støtteforanstaltningen kan heller ikke siges at fremme kulturen og bevare kulturarven, jf. traktatens artikel 107, stk. 3, litra d).

4.2.1. Gældende retningslinjer

- (63) For så vidt angår undtagelsen i traktatens artikel 107, stk. 3, litra c), om støtte til fremme af udviklingen af visse erhvervsgræne eller økonomiske regioner, kan støtten være forenelig, hvis den ikke ændrer samhandelsvilkårene på en måde, der strider mod den fælles interesse.
- (64) I sin vurdering af støtteforanstaltninger i henhold til traktatens artikel 107, stk. 3, litra c), har Kommissionen udstedt en række forordninger, rammebestemmelser, retningslinjer og meddelelser vedrørende de støtteformer og horisontale eller sektormæssige formål, som støtten tildeles for. Da FC Den Bosch stod over for finansielle vanskeligheder på det tidspunkt, hvor foranstaltningerne blev truffet, og støtten blev tildelt af kommunen for at imødegå disse vanskeligheder, er det passende at vurdere, om kriterierne i rammebestemmelserne ⁽¹⁷⁾ finder anvendelse, og om de er opfyldt.
- (65) I juli 2014 offentliggjorde Kommissionen nye rammebestemmelser for statsstøtte til redning og omstrukturering af kriseramte ikke-finansielle virksomheder ⁽¹⁸⁾. De gælder dog ikke denne ikke-anmeldte støtte, som blev tildelt i 2011. Ifølge punkt 137 i de nye rammebestemmelser ville dette kun være tilfældet for rednings- eller omstrukturingsstøtte, der er tildelt uden forudgående godkendelse, hvis al støtten eller en del heraf er blevet ydet efter rammebestemmelsernes offentliggørelse i *Den Europæiske Unions Tidende*. Ifølge punkt 138 i de nye rammebestemmelser vil Kommissionen i alle andre tilfælde foretage undersøgelsen på grundlag af de rammebestemmelser, der var gældende på det tidspunkt, hvor støtten blev ydet, i dette tilfælde rammebestemmelserne fra før 2014.

⁽¹⁵⁾ Sag C-325/08, Olympique Lyonnais, ECLI:EU:C:2010:143, præmis 27 og 28, sag C519/04 P, Meca-Medina og Majcen mod Kommissionen, ECLI:EU:C:2006:492, præmis 22, sag C-415/93, Bosman, ECLI:EU:C:1995:463, præmis 73.

⁽¹⁶⁾ Kommissionens afgørelse vedrørende Tyskland af 20. marts 2013 om Multifunktionsarena der Stadt Erfurt (sag SA.35135 (2012/N)), betragtning 12, og Multifunktionsarena der Stadt Jena (sag SA.35440 (2012/N)), resuméer i EUT C 140 af 18.5.2013, s. 1, og af 2. oktober 2013 om Fußballstadion Chemnitz (sag SA.36105 (2013/N)), resumé i EUT C 50 af 21.2.2014, s. 1, betragtning 12-14, Kommissionens afgørelser vedrørende Spanien af 18. december 2013 om mulig statsstøtte til fire professionelle spanske fodboldklubber (sag SA.29769 (2013/C)), betragtning 28, Real Madrid CF (sag SA.33754 (2013/C)), betragtning 20, og påstået støtte til tre fodboldklubber i Valencia (sag SA.36387 (2013/C)), betragtning 16, offentliggjort i EUT C 69 af 7.3.2014, s. 99.

⁽¹⁷⁾ Se betragtning 15 og fodnote 5.

⁽¹⁸⁾ Meddelelse fra Kommissionen — Rammebestemmelser for statsstøtte til redning og omstrukturering af kriseramte ikke-finansielle virksomheder (EUT C 249 af 31.7.2014, s. 1).

4.2.2. FC Den Bosch som en kriseramt virksomhed

- (66) Ifølge punkt 11 i rammebestemmelserne anses en virksomhed for at være kriseram, hvis de sædvanlige tegn på, at en virksomhed er kriseram, er til stede, såsom voksende underskud, faldende omsætning, voksende lagerbeholdninger, overskudskapacitet, faldende cash flow eller stigende gældsætning. Som anført i betragtning 8 var flere af disse tegn til stede for FC Den Bosch. Den var derfor en kriseram virksomhed, og statsstøttens forenelighed vil blive vurderet i henhold til rammebestemmelserne.

4.2.3. Genoprettelse af den langsigtede rentabilitet

- (67) I afsnit 3.2 i rammebestemmelserne fastlægges det, at støtten tildeles med det vilkår, at der gennemføres en omstruktureringsplan. Som anført i betragtning 7 er FC Den Bosch en lille virksomhed. I overensstemmelse med punkt 59 i rammebestemmelserne bemærker Kommissionen, at Nederlandene har meddelt en omstruktureringsplan, som tager hånd om betingelserne i punkt 34 til 37 i rammebestemmelserne.
- (68) I denne henseende bemærker Kommissionen, at kommunens beslutning om at give afkald på lånet til FC Den Bosch og betale den for at fraflytte sportsanlægget blev truffet efter en analyse af arten af og årsagerne til FC Den Boschs vanskeligheder. Dette var underlagt en række betingelser, som har til formål at genoprette klubbens økonomiske levedygtighed inden for en rimelig tidshorizont på tre år og opfylde KNVB's krav, for at FC den Bosch kan beholde sin licens til professionelle turneringer. Omstruktureringsplanen omfattede en ny ledelse samt nedskæringer i både personale og spillertrup. Den omfattede også fraflytning af et stort træningsanlæg. FC Den Bosch regner med besparelser på sin kerneaktivitet. Omstruktureringsplanen er ikke afhængig af eksterne faktorer, som FC Den Bosch kan forfølge, men ikke fuldstændig kontrollere, som f.eks. at finde nye sponsorer og en stigning i antallet af tilskuere. Bedringen af klubbens finansielle situation ventes at fortsætte ligesom dens drift som en professionel fodboldklub. Den i betragtning 35 anførte udvikling viser, at planen var realistisk.

4.2.4. Modydelser

- (69) I punkt 38 til 42 i rammebestemmelserne stilles der krav om, at modtageren skal give modydelser for at minimere støttens konkurrencefordrejende virkning og afbøde dens skadelige virkninger for samhandelsvilkårene. Denne betingelse gælder dog ikke for små virksomheder. Som anført i betragtning 7 er FC Den Bosch en lille virksomhed.

4.2.5. Begrænsning af støtten til et minimum

- (70) Kommissionen bemærker også, at omstruktureringsplanen i høj grad er finansieret af eksterne private virksomheder ud over de interne besparelser i overensstemmelse med punkt 43 og 44 i rammebestemmelserne. Flere private virksomheder havde også accepteret at give afkald på deres gæld. Kreditorernes og kommunens samlede bidrag til refinansieringen af FC Den Bosch var 6,737 mio. EUR (5,337 mio. EUR i frafaldet gæld plus 1,4 mio. EUR for træningsanlægget, hvis hele beløbet for træningsanlægget blev regnet som støtte). De 25 %, som små virksomheder selv skal bidrage, ville højst udgøre 1,685 mio. EUR. Andre enheder end staten bidrog med 3,687 mio. EUR i form af afkald på gæld (5,337 mio. EUR minus kommunens lån på 1,65 mio. EUR), herunder en kommerciel virksomhed, som bidrog med 1,865 mio. EUR, hvilket er mere end de krævede 25 %.
- (71) Støttens størrelse var nødvendig. Ifølge omstruktureringsplanen skulle den medføre et mindre underskud i sæsonen 2011/2012 og 2012/2013 og moderat positive resultater senere. Dette ville ikke have givet FC Den Bosch mulighed for at købe nye spillere eller tiltrække dem med højere lønninger.

4.2.6. Tilsyn og årlige rapporter

- (72) I henhold til punkt 49 i rammebestemmelserne skal medlemsstaten indsende oplysninger om en tilfredsstillende gennemførelse af omstruktureringsplanen på grundlag af regelmæssige og detaljerede rapporter. Punkt 51 indeholder mindre strenge betingelser for SMV'er, for hvilke det normalt er tilstrækkeligt at fremsende resultatopgørelse og balance. Nederlandene har forpligtet sig til at fremsende disse rapporter.

4.2.7. Princippet om engangsstøtte

- (73) I overensstemmelse med punkt 72-77 i rammebestemmelserne anførte Nederlandene, at FC Den Bosch ikke modtog rednings- eller omstrukturingsstøtte i de 10 år forud for tildelingen af den nuværende støtte. Landet forpligtede sig endvidere til ikke at yde ny rednings- eller omstrukturingsstøtte til FC Den Bosch i en periode på 10 år.

4.3. Konklusion

- (74) Kommissionen konkluderer derfor, at omstrukturingsforanstaltningerne vedrørende FC Den Bosch udgør statsstøtte i henhold til traktatens artikel 107, stk. 1. Den omstrukturingsstøtte, som kommunen ydede til FC Den Bosch, opfylder imidlertid betingelserne i rammebestemmelserne og påvirker derfor ikke samhandelsvilkårene på en måde, der skader den fælles interesse. Derfor er støtten forenelig med traktatens artikel 107, stk. 3, litra c).

5. KONKLUSION

- (75) Kommissionen konstaterer, at Nederlandene ulovligt har gennemført støtten til FC Den Bosch i strid med traktatens artikel 108, stk. 3. Den statsstøtte på 1,65 mio. EUR, som blev ydet til FC Den Bosch i 2011 i form af en gældseftergivelse og på 1,4 mio. EUR i kompensation for at fraflytte træningsanlægget, opfylder imidlertid betingelserne for omstrukturingsstøtte i rammebestemmelserne og kan betragtes som forenelig med det indre marked i overensstemmelse med traktatens artikel 107, stk. 3, litra c) —

VEDTAGET DENNE AFGØRELSE:

Artikel 1

Den statsstøtte, som Nederlandene har gennemført til fordel for fodboldklubben FC Den Bosch i 's-Hertogenbosch, på 3,05 mio. EUR, er forenelig med det indre marked, jf. artikel 107, stk. 3, litra c), i traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde.

Artikel 2

Denne afgørelse er rettet til Kongedømmet Nederlandene.

Udfærdiget i Bruxelles, den 4. juli 2016.

På Kommissionens vegne
Margrethe VESTAGER
Medlem af Kommissionen